

“НИЙСЛЭЛ УЛААНБААТАР ХОТЫН 2040 ОН ХҮРТЭЛХ ХӨГЖЛИЙН ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ БАТЛАХ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд “Монгол хүний эрүүл, аюулгүй амьдрах таатай орчин, нөхцөлийг бүрдүүлж, хүний аюулгүй байдлыг хангах” төрийн үүргийг тодорхойлсон.

Нүүдлийн соёл иргэншлээс суурин соёл иргэншилд шилжсэн манай улсын хувьд төр дээр дурдсан чиг үүргээ үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд түүх, соёл иргэншлийн уламжлал, бүсчилсэн хөгжлийн бодлого, хүрээлэн буй орчныг хамгаалах шаардлагад нийцүүлэн хүн амын эрүүл, аюулгүй амьдрах тааламжтай орон зайн орчныг бүрдүүлэхүйц бүс нутаг, хот, тосгоны хөгжлийн төлөвлөлтийн зураг төсөл боловсруулах, барьж байгуулах, иж бүрэн тохижуулах цогцолбор үйл ажиллагаа болох “хот байгуулалт”¹-ын үйл ажиллагаа, тухайн хот, тосгоны ирээдүйн хөгжил, эдийн засаг, нийгэм, дэд бүтцийн зөв зохистой үйлчилгээг бий болгохуйц газар ашиглалт, хотын барилгажилт болон хот байгуулалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн үе шат бүхий төлөвлөлтийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа болох “хот төлөвлөлт”²-ийн үйл ажиллагаа чухал ач холбогдолтой юм.

Энэхүү “хот байгуулалтын” болон “хот төлөвлөлтийн” үйл ажиллагааг “хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө” буюу хот, тосгоны хүн амын эрүүл, аюулгүй амьдрах, ажиллах таатай орчинг бүрдүүлэхэд чиглэгдсэн хот байгуулалтын үндсэн баримт бичиг³-ээр тодорхойлдог бөгөөд манай улсын нийт хүн амын 50 орчим хувь нь ажиллаж, амьдарч байгаа нийслэл хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө нь нийслэлийн төдийгүй бүс нутаг, цаашлаад улсын нийгэм, эдийн засгийн хөгжил, хүн амын амьдралын чанар, Монгол хүний эрүүл, аюулгүй амьдрах таатай орчин, нөхцөлийг бүрдүүлж, хүний аюулгүй байдлыг хангахад чухал ач холбогдол бүхий хот байгуулалтын баримт бичиг юм.

Нийслэл Улаанбаатар хотын нутаг дэвсгэр нь манай улсын нийт газар нутгийн 0.3 хувийг эзэлдэг хэдий ч хүн ам, их дээд сургууль, коллеж, бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжийн тоо, дотоодын нийт бүтээгдэхүүний хэмжээ зэрэг үзүүлэлтээр тогтмол Улсын хэмжээнд тэргүүлж жил бүр энэ үзүүлэлтийн тоо хэмжээ өссөөр байна. Эдгээр үзүүлэлтийг 2024 оны хагас жилийн байдлаар авч үзвэл⁴:

- Нийслэлд байнга оршин суугчдын тоо 1,596,335 буюу манай улсын нийт хүн амын 47,4% хувьтай тэнцэж байгаа бөгөөд нийслэлийн нэг хавтгай дөрвөлжин км газар нутагт ногдох хүн амын тоог Улаанбаатар хотын 4, 5 дахь хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө баталж байсан болон түүнд тодотгол оруулж байсан цаг хугацаатай одоогийн нөхцөл байдлыг харьцуулан үзвэл тогтмол өсөж байна.

Нийслэл	1963	2002	2013	2024.03.25	2040
нэг хавтгай дөрвөлжин км газар нутагт ногдох хүний тоо /хүн/ ⁵	47.1	185.4	291.9	369.1	

¹ Хот байгуулалтын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1 дэх заалт.

² Хот байгуулалтын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.2 дах заалт.

³ Хот байгуулалтын тухай хуулийн 3.1.3 дахь заалт.

⁴

⁵ Үндэсний статистикийн хороо, Хүн амын нягтрал, [Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан \(1212.mn\)](http://Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан (1212.mn););

Өсөлтийн хувь /өмнөх оны үзүүлэлттэй харьцуулсан хувь/	-	293.6	57.4	26.4	
--	---	-------	------	------	--

- Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж байгууллагын тоо 175,200 буюу манай улсад бүртгэлтэй нийт аж ахуйн нэгжийн 74.7 хувьтай тэнцэж байна.

Хүснэгт. Аж ахуйн нэгж, байгууллага
/төрөл, улсын нэгдсэн тооллого явагдсан оноор^{6/}

он	бүгд	Байгууллагын төрөл		
		Аж ахуйн нэгж	Төрийн	Төрийн бус
1998	18950	14040	3835	1075
2006	32410	26841	3398	2171
2011	65204	55366	3959	5879
2016	118686	101463	4372	12851
2021	180006	151577	4597	23852
Өсөлтийн хувь /2021 оны тооллогын дүнг өмнөх тооллогын дүнтэй харьцуулсан хувь/		49.4%	5.1%	85.6%

2021 онд хийгдсэн ААНБ-ын улсын тооллогоор манай улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн 180.0 мянган аж ахуйн нэгж, байгууллагын 130.0 мянга нь Улаанбаатар хотод байршиж, 2016 оны тооллогын дүнгээс 52.4 хувиар нэмэгдсэн бол 2024 оны хагас жилийн байдлаар Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж байгууллагын тоо 175,200-д хүрч, 2016 оноос хойш 34.7 хувиар өссөн байна.

- нийслэлийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүний хэмжээ 33.8 их наяд төгрөг буюу үндэсний дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 69.2 хувьтай тэнцэж байна⁷.

“Хот байгуулалтын тухай” хуулийн 5.1.5-д “Нийслэл хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө”-г Улсын Их Хурал батлахаар хуульчилсны дагуу “Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасны дагуу боловсруулсан.

Энэ нь Улаанбаатар хотыг хөгжүүлэх урт хугацааны 6 дахь удаагийн ерөнхий төлөвлөгөө бөгөөд анхдугаар хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө 1954 онд батлагдаж, 1961, 1976, 1986 онуудад тодотгол, шинэчлэл хийгдэж байсан ба Монгол Улс зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжин орсонтой уялдуулан Засгийн газрын 2002 оны 28 дугаар тогтоолоор Улаанбаатар хотыг 2000-2020 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөг батлан хэрэгжүүлсэн ба нийслэлийн хүн ам, эдийн засаг, газрын харилцаанд томоохон өөрчлөлтүүд гарч Улсын Их Хурлын 2013 оны 23 дугаар тогтоолоор “Улаанбаатар хотыг 2020 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 2030 он хүртэлх хөгжлийн чиг хандлага”-ын баримт бичгийг батлан хэрэгжүүлсэн.

Сүүлийн жилүүдэд төрөөс Монгол хүний эрүүл, аюулгүй амьдрах таатай орчин, нөхцөлийг бүрдүүлж, хүний аюулгүй байдлыг хангах, амьдралын чанарыг дээшлүүлэх зорилгоор хот байгуулалт, хот төлөвлөлттэй холбоотой хэд хэдэн бодлогын баримт бичгийг батлан хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал:

⁶ Үндэсний статистикийн хороо, [Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан \(1212.mn\)](http://1212.mn)

⁷

1.Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн 9-д "Улаанбаатар хотыг Амьдрахад таатай, байгаль орчинд ээлтэй, хүн төвтэй ухаалаг хот болгон хөгжүүлэх" зорилгыг дэвшүүлж, түүнийг хэрэгжүүлэх зорилт, үе шат, хүрэх үр дүнг дараахи байдлаар тодорхойлсон. Үүнд:

Зорилт 9.2.Иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлж, экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хангасан, хүлэмжийн хийн ялгарал багатай ногоон технологи бүхий амьдралын таатай орчинтой хот болно:

- Байгальд ээлтэй, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлэн бохирдол үүсгэгчийг багасгаж, агаар, хөрс болон орчны бохирдлыг бууруулсан байна;

- Хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх үйлчилгээнд технологийн шинэчлэл хийж бохирдол бага ялгаруулах, хог хаягдалгүй хэрэглээг дэмжих тогтолцоотой болсон байна;

- Ногоон барилгын стандартыг нэвтрүүлж, хэрэгжүүлнэ;

- Хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах зорилгоор нийтийн тээвэрт эко, цахилгаан тээврийг нэвтрүүлсэн байна;

- Гэр хорооллын болон ногоон бүсийн айл өрхүүдийн эрчим хүчний хэрэглээг сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрт шилжүүлж, өрхийн үйлдвэрлэсэн цахилгааныг төвийн сүлжээнд нийлүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

Зорилт 9.3.Орон зайн оновчтой төлөвлөлт, суурьшлын зөв тогтолцоотой, эрчимтэй хөгжиж байгаа дагуул хотуудтай, олон улсад өрсөлдөгч метрополитан хот болж хөгжинө:

- Зарим их, дээд сургуулиудыг мэргэжлийн чиглэл, салбараар нь дагуул хотуудад кампус байгуулж шилжүүлэх замаар хотын төвлөрлийг сааруулна;

- Улаанбаатар хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу нийслэл болон дагуул, хаяа хот, тосгоны инженерийн дэд бүтцийг үе шаттай барьж байгуулан өргөтгөж шинэчилнэ.

Зорилт 9.5.Үндэсний онцлог бүхий аялал жуулчлал, соёлын үйлчилгээ, үйлдвэрлэлийг бий болгосон, Зүүн хойд Азийн тээвэр, логистикийн болон олон улсын харилцааны зангилаа төв болсон дагуул хотуудыг хөгжүүлнэ:

- Дагуул, хаяа хот, тосгоныг тус бүрд нь худалдаа, үйлчилгээ, боловсрол, соёл, эрүүл мэнд, хөдөө аж ахуй, хүнс, хөнгөн үйлдвэрлэл, тээвэр логистик, аялал жуулчлалын чиглэлээр төрөлжүүлэн хөгжүүлж ажлын байрыг нэмэгдүүлэх замаар Улаанбаатар хотын төвлөрлийг сааруулна;

- "Шинэ Зуунмод", "Майдар" шинэ дагуул хотын бүтээн байгуулалтыг эрчимжүүлж, инженерийн шугам сүлжээ, орон сууцжуулах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ;

- Хөшигийн хөндийд байрлах олон улсын нисэх онгоцны буудлыг даган байгуулагдах "Шинэ Зуунмод" шинэ хотын бүтээн байгуулалтыг эрчимжүүлнэ;

- Улаанбаатар хотод сөрөг нөлөө үзүүлж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийг нэгдсэн бодлого төлөвлөлттэйгөөр дагуул хотуудад шилжүүлэн үйл ажиллагааг нь дэмжин ажиллана;

- Зарим их, дээд сургуулийг мэргэжлийн чиглэл, салбараар нь төрөлжүүлж, дагуул хотуудад хотхон байгуулан шилжүүлэх замаар хотын төвлөрлийг сааруулна;

- Улаанбаатар хотын бүсийн хэмжээнд өндөр технологийн үйлдвэрүүдийг нутагшуулж, дэлхийн зах зээлд өрсөлдөх боломжтой эдийн засгийн чөлөөт бүсийг байгуулна.

2.Улсын Их Хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолоор баталсан "Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл"-ийн Зорилго 9-д "Нийслэл хотыг амьдрахад таатай, байгаль орчинд ээлтэй, хүн төвтэй ухаалаг хот болгон хөгжүүлнэ." гэсэн зорилго, зорилтуудыг дэвшүүлсэн. Тухайлбал:

Зорилт 9.1.Нийгмийн дэд бүтцийн чанар, хүртээмжийг сайжруулж, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ:

- нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудын (сургууль, цэцэрлэг, эрүүл мэнд, биеийн тамир, спортын байгууллага, залуучууд хөгжлийн төв, хүүхэд хамгаалах төв, асрамжийн газар гэх мэт) хүчин чадал, хүртээмжийг нэмэгдүүлсэн байна;

- эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний нэгдсэн зохицуулалттай, бүсчилсэн сүлжээг байгуулж, тогтвортой үйл ажиллагааг хангана.

Зорилт 9.2.Иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг хангаж, нөхөн сэргээх, хариуцлагатай, хэмнэлттэй хэрэглээг бий болгоно:

- Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлыг 80 хувь бууруулна;

- хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх үйлчилгээнд технологийн шинэчлэл хийж бохирдол бага ялгаруулах, хог хаягдалгүй хэрэглээг дэмжих тогтолцоотой болгоно;

- ногоон барилгын стандартыг нэвтрүүлж, хэрэгжүүлдэг тогтолцоог бий болгоно;

- олон улсын стандартад нийцсэн унадаг дугуйн болон явган хүний зам барьж, иргэдэд ая тухтай зорчих боломжийг нэмэгдүүлнэ.

Зорилт 9.3.Хотын төвлөрлийг задалж дэд бүтцийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, ухаалаг технологийн шинэчлэл хийнэ:

- соёл, боловсрол, худалдаа үйлчилгээ, орон сууц, нийгмийн дэд бүтцийн хангамж бүхий хотын шинэ төв, дэд төв баригдаж төвлөрлийг бууруулна;

- хот дахин хөгжүүлэх төслийн хүрээнд орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлнэ;

- инженерийн дэд бүтцийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, шинэ технологийг нэвтрүүлнэ;

- олон төрөлт, ухаалаг нийтийн тээвэр хэрэглээнд нэвтэрсэн байна. Зорчигчдын ариун цэвэр, аюулгүй байдлыг хангасан, нийтийн тээврийн буудалтай байна;

- Богд уулыг тойрсон “Хөгжлийн алтан тойрог” байгуулах техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулсан байна.

3.Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан Шинэ сэргэлтийн бодлогын баримт бичигт “Хот, хөдөөгийн сэргэлт”-ийн талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлсон⁸:

- Нийслэл Улаанбаатар хотын нийтийн тээврийн чанар, стандартыг сайжруулан багтаамж ихтэй шинэ төрлийн нийтийн тээврийн хэрэгслийг үйлчилгээнд нэвтрүүлж, гол ба үндсэн авто зам, замын байгууламжийн сүлжээг өргөтгөн шинэчилж, олон түвшний уулзварыг байгуулан хүртээмжийг нэмэгдүүлж, авто замын түгжрэлийг бууруулна;

- шинэ суурьшлын бүс, дагуул хот, эдийн засгийн чөлөөт бүсийн бүтээн байгуулалтыг эрчимжүүлж, Улаанбаатар хотоос орон нутагт шилжин суурьшсан иргэд, аж ахуйн нэгжүүдийг цогц бодлогоор дэмжих замаар төвлөрлийг сааруулна гэх мэт.

“Улаанбаатар хотыг 2020 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 2030 он хүртэлх хөгжлийн чиг хандлага”-ын баримт бичигт Улаанбаатар хот нийт 15 дагуул хот, тосгонтой байхаар төлөвлөсөн боловч дагуул хотыг хэрхэн байгуулах, бүтэц зохион байгуулалт нь ямар байх талаар ерөнхий зохицуулалттай, тухайн хотын онцлогт тохирсон нарийвчилсан зохицуулалтгүйгээс тодорхой үр дүнд хүрээгүй тул Улсын Их Хурал 2021 онд Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/, 2023 онд Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хууль, 2024 онд Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/, Шинэ Зуунмод хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийг тус тус баталсан нь Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулах, батлах хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлж, түүнийг хэрэгжүүлэх хууль, эрх зүйн орчин, эдийн засаг, хөрөнгө оруулалтын шинэ боломжуудыг бүрдүүлээд байна.

Мөн дээр дурдсан хууль тогтоомжийн хүрээнд нийслэлийн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн нөхцөл байдал, түүний үзүүлэлт, үр дагаврыг харгалзан нийслэл Улаанбаатар хотыг нэг төвт хотоос олон төвт хот болгож, 20 минутын дотор төрийн болон бусад үйлчилгээ авах боломжтой хот, тосгон байгуулах хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэн Улсын Их Хурлын 2024 оны 06 сарын 05-ны өдрийн 72 дугаар тогтоолоор нийслэлийн нутаг дэвсгэрт Улсын зэрэглэлтэй 2 хот, орон нутгийн зэрэглэлтэй 14 хот, 3 дагуул хотыг байгуулсан бол Улсын Их Хурлын 2024 оны 06 сарын 05-ны өдрийн 76 дугаар тогтоолоор Төв аймгийн нутаг дэвсгэрт нийслэлийн дагуул хот “Шинэ Зуунмод хот”-ыг тус тус байгуулаад байна.

Эдгээр бодлогын баримт бичиг, хот байгуулалттай холбоотой хуулийн хэрэгжилтийг хангаж Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т бүс нутагт амьдрахад таатай нөхцөлийг бий болгох, хот, хөдөөгийн тэнцвэрийг хангах бүсчилсэн хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлж, иргэдэд таатай, эрүүл, аюулгүй, байгаль орчинд ээлтэй дэд бүтэц бүхий хотуудыг хөгжүүлэх⁹ зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх “Хот төлөвлөлт, засаглалын шинэчлэл”¹⁰-ийн нэг томоохон арга хэмжээ “20 минутын хот” буюу нийгмийн дэд бүтцийн

⁸ “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын дөрөвт;

⁹ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн Нэг. Бүс нутгийн хөгжлийн бодлого;

¹⁰ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.1.1;

хүртээмжийг зохистой түвшинд хүргэх бодлогын баримт бичгийг боловсруулж, түүнд суурилсан "Нийслэл хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө 2040" болон бусад хот, суурин газрын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, батлуулах¹¹, Улаанбаатар хотын төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн оргил ачааллын горимд ажиллах хийн дулааны станцууд болон хотын дэд төвүүдийн дулааны станцуудыг үе шаттайгаар барих¹², бие даасан эдийн засаг бүхий улсын болон орон нутгийн зэрэглэлтэй хот, дагуул хотуудыг хөгжүүлэх¹³ талаар тодорхой арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхээр тусгагдсан. Тухайлбал,

- нийслэлийн дагуул хот болох Шинэ Зуунмод хотод нийслэл дэх төрийн байгууллагуудыг үе шаттайгаар шилжүүлэн байршуулж, олон улсын хурал, зөвлөгөөн, үзэсгэлэн, аялал жуулчлалын цогцолбор, ачаа тээврийн нэгдсэн логистикийн төв, сургалт, эрдэм шинжилгээ, үйлдвэрлэлийн цогцолбор, их сургуулийн хотхон бүхий аялал жуулчлал, олон улсын бизнес, санхүүгийн төрөлжсөн эдийн засгийн тусгай бүс болгон хөгжүүлнэ¹⁴;

- Багануур, Багахангайн үйлдвэрлэл, технологийн парк, Налайхын барилгын материалын үйлдвэрлэл, технологийн парк, Эмээлт эко аж үйлдвэрийн паркийн бүтээн байгуулалтыг дуусгах¹⁵;

- Улаанбаатар хотын Сэлбэ, Баянхошуу дэд төв орчмын газрыг чөлөөлж, нийгмийн болон инженерийн дэд бүтцийг барих, 20,000 айлыг орон сууцжуулах үйл ажиллагааг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр хэрэгжүүлж, Толгойт, Шархад, Дэнжийн 1000, Дамбадаржаа, Яармаг дэд төвүүдийн инженерийн дэд бүтцийг барьж байгуулна¹⁶ гэх мэт.

Улаанбаатар хотын цаашдын хөгжлийн үзэл баримтлал /концепц/, чиглэлийг тодорхойлох ажлын хүрээнд Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний үзэл баримтлал /концепц/ боловсруулах нээлттэй уралдаан, олон нийтийн хэлэлцүүлгүүдийг зохион байгуулж, ирүүлсэн шинэлэг санаа, шийдлүүдэд үндэслэн үзэл баримтлал /концепц/-ыг боловсруулсан бөгөөд үзэл баримтлалыг Засгийн газрын 2020 оны 06 дугаар сарын 12-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, тус үзэл баримтлалын дагуу “Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө”-ний баримт бичгийг боловсруулахыг даалгасан¹⁷.

Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, “Хүн ам нутагшилт суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл”-ийн төсөл, “Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал”-ын төсөл зэрэг урт хугацааны бодлогын баримт бичгийн үзэл санаа, зохицуулалттай уялдуулах, олон нийтээр хэлэлцүүлэх, тэдний саналыг авах ажлыг зохион байгуулсан.

д/д	Оролцогчид	Тайлбар
1	Мэргэжлийн байгууллага, холбоод, төрийн бус байгууллага, багш, эрдэмтэн, судлаачид.	2 удаа цахим хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан.
2	Төрийн захиргааны төв байгууллагууд, тэдгээрийн харьяа газрын удирдлага, албан хаагчид.	
3	9 дүүрэг, 172 хороодын Засаг дарга, албан хаагчид.	
4	Нийслэлийн өмчит болон инженерийн дэд бүтцийн хангагч нийт 45 байгууллагын албан хаагчид.	

¹¹ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.1.1.1;

¹² Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.1.2.1;

¹³ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.2;

¹⁴ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.2.1.1;

¹⁵ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.2.1.3;

¹⁶ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.1.3.1;

¹⁷ Засгийн газрын 2020 оны 35 дугаар хурлын тэмдэглэл.

5	Монголын Архитекторуудын Эвлэлийн болон Хот төлөвлөлт, архитектурын мэргэжлийн зөвлөлийн хурлын гишүүд	
6	ЗГХЭГ болон Шадар сайдын ажлын албаны дарга, албан хаагчид.	
7	Монголын үндэсний Худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын гишүүд, ААНБ-ын төлөөлөл.	
8	НИТХ-ын төлөөлөгчид	НИТХ-ын 2021 оны ээлжит бус IV хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, 04/30 дугаар тогтоол гаргасан.

Мөн Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийг 2021 оны 09 дүгээр сарын 29-ний өдрөөс 10 дугаар сарын 29-ний өдрийн хооронд <https://ulaanbaatar2040.mn/> вэб хуудас, Улаанбаатар 2040 Facebook, twitter, Instagram-д байршуулан, Youtube, телевиз, сайтын мэдээ, ярилцлага, Засгийн газрын яамд, Нийслэл түүний харьяа байгууллагын сайт, пэйж зэрэг олон нийтийн цахим сүлжээний хэрэгслүүд болон харьяа хороогоор дамжуулан цаасан хэлбэрээр санал авах үйл ажиллагааг явуулж нийт 32,230 иргэдээс санал ирүүлсэн. Санал өгсөн иргэдийн 93 хувь нь хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийг дэмжсэн бөгөөд амьдарч буй орчноо сайжруулахад нэн тэргүүнд гэр хорооллыг барилгажуулах, сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг гэх мэт нийгмийн дэд бүтцийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, авто зам, дугуйн зам, явган хүний зам, авто зогсоолыг нэмэгдүүлэх саналыг нийтлэг гаргасан болно.

“Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө”-ний баримт бичгийн төсөлд Нийслэл Улаанбаатар хотын хот байгуулалтын өнөөгийн нөхцөл байдал, нийгэм эдийн засгийн өсөлт, шинжлэх ухааны хөгжил, цаг үеийн өөрчлөлтүүд, ирээдүйн хотжилтын чиг хандлага, иргэд, олон нийтийн санал оролцоонд тулгуурлан дор дурдсан үзэл баримтлалын хүрээнд Улаанбаатар хотыг 2040 он гэхэд “Амьдрах таатай орчин бүрдсэн хот” болгон хөгжүүлэх алсын харааг тодорхойлсон:

- 1.Тогтвортой хөгжилтэй хот;
- 2.Идэвхтэй хот;
- 3.Дасан зохицох чадвартай хот;
- 4.Цогц хот;
- 5.Хүртээмжтэй хот;
- 6.Хэмнэлттэй хот.

“Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө”-ний баримт бичгийн төсөлд олон улсын мэрэгжлийн байгууллага, мэрэгжилтнүүдийн санал зөвлөмжийг авах ажлыг НЗДТГ-аас зохион байгуулж, БНСУ-ын “Дэхан консалтент” ХХК шалгаран санал, зөвлөмж өгсөн.

“Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө”-ний баримт бичгийн төсөлд Нийслэл хотыг “Амьдрах таатай орчин бүрдсэн хот” болгон хөгжүүлэхийн тулд дараах томоохон арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэхээр тусгаж, хүрэх үр дүнг тодорхойллоо. Тухайлбал:

- Улаанбаатар бүсийн хэмжээнд дагуул хот, тосгодыг соёл боловсрол, хөдөө аж ахуй, хүнс, хөнгөн үйлдвэрлэл, тээвэр логистик, эдийн засгийн тусгай бүс, аялал жуулчлалын чиглэлээр төрөлжүүлэн хөгжүүлж, 193 мянган ажлын байрыг шинээр бий болгосноор Улаанбаатар хотын төвлөрлийг бууруулна;

- Нийслэлийн дагуул хот, тосгоны эдэлбэр газрын хэмжээ, зааг, бүсчлэлийг тогтоосноор хотжих боломжтой нутаг дэвсгэрийн газар ашиглалт сайжирч, хяналттай, төлөвлөлттэй суурьшил үүснэ;

- Нийслэл Улаанбаатар хотыг нэг төвт төвлөрсөн хотоос олон төвт хотын тогтолцоонд шилжүүлж, иргэд, олон нийтэд нийгмийн болон төрийн үйлчилгээг ойртуулах нөхцөл бүрдэнэ. Тухайлбал, Улаанбаатар хотын хүн ам, барилгажилтын хэт төвлөрлийг задлах зорилгоор соёл боловсрол, банк, санхүү, худалдаа үйлчилгээ, орон сууц, нийгмийн дэд бүтцийн хангамж бүхий 14 хотыг төлөвлөн хөгжүүлж, дэд төвүүдийг байгуулна;

- гэр хорооллын байршил, инженерийн дэд бүтцийн сүлжээнд холбогдох боломж, сууцны төрөл зэрэг нөхцөлүүдээс шалтгаалан төвийн бүс нь төвлөрсөн инженерийн дэд бүтцэд холбогдсон өндөр болон дунд давхрын орон сууцны хороолол, дундын бүс нь хэсэгчилсэн инженерийн дэд бүтцэд холбогдсон нам болон дунд давхрын орон сууцны хороолол, захын бүс нь бие даасан инженерийн дэд бүтэц бүхий сайжруулсан амины орон сууцны хороолол болон хөгжинэ;

- байгаль орчны эко систем, тэнцвэрт байдлыг хамгаалж, агаар орчны бохирдлыг бууруулна. Тухайлбал, барилгажсан болон гэр хорооллын хэсэг, дэд төвүүдэд хотын болон дүүргийн чанартай цэцэрлэгт хүрээлэнгүүдийг шинээр байгуулж нэг хүнд ноогдох ногоон байгууламжийн хэмжээг 4.8 м²-аас 35 м² болгон нэмэгдүүлж иргэдийн амарч зугаалах, чөлөөт цагаа өнгөрөөх тохилог орчин бүрдэнэ;

- багтаамж ихтэй нийтийн тээврийн сүлжээг бий болгож өдөрт 1.2 сая зорчигч тээвэрлэж нийтийн тээврийн хүртээмжийг 2 дахин нэмэгдүүлнэ. Мөн 1738.8 км замыг шинээр байгуулснаар оргил цагийн хөдөлгөөний дундаж хурд 9 км/цаг-аас 22.5 км/цаг болж нэмэгдсэнээр Улаанбаатар хотын авто замын түгжрэлийг бууруулна;

- Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хянах, мониторингийн тогтолцоо бүрдүүлнэ;

- Ерөнхий төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд төр хувийн хэвшлийн түншлэлийг түлхүү ашиглаж, хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжинэ. Тухайлбал, Туул, Сэлбэ, Улиастай, Баянгол, Тахилт, Толгойт голуудын хөндийг цэцэрлэгжүүлэн ногоон байгууламжийн коридорыг үүсгэж түүнийг хот, дүүргийн чанартай цэцэрлэгт хүрээлэнгүүдтэй холбож хотын цогц ногоон бүтцийг үүсгэх үйл ажиллагааг иргэд, олон нийтийн оролцоотойгоор хэрэгжүүлж, дэмжих, урамшуулах тогтолцоо бий болно;

- Нийслэл Улаанбаатар хотын дагуул хот, тосгон, эдийн засгийн тусгай бүсийг байгуулснаар тэдгээрт оршин сууж байгаа иргэн, үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж байгууллага татварын болон татварын бус дэмжлэг эдэлнэ. Тухайлбал, Тусгай бүсэд байнга байрлаж, тогтвортой үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгжийг тухайн бүсэд эзэмшиж, ашиглаж байгаа газрын төлбөрөөс эхний таван жилд 100 хувь, дараагийн гурван жилд 50 хувиар чөлөөлнө гэх мэт.

“Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө” батлах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, холбогдох бусад, хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа бөгөөд энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Улаанбаатар хотын 2020 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 2030 он хүртэлх хөгжлийн чиг хандлага” баримт бичгийг баталсан Улсын Их Хурлын 2013 оны 23 дугаар тогтоолыг хүчингүй болгох заалт тусгагдсан болно.